

**Ústav zemědělské ekonomiky a informací Praha
Kontaktní pracoviště FADN CZ**

**Výběrové šetření hospodářských výsledků
zemědělských podniků v síti FADN CZ za rok 2008**

**Samostatná příloha ke Zprávě o stavu
zemědělství ČR za rok 2008**

Praha 2010

OBSAH

Úvod

- 1. Metodika zpracování publikace**
- 2. Charakteristika výběrového souboru podniků FADN CZ za rok 2008**
- 3. Stručné hodnocení hospodářských výsledků zemědělských podniků v roce 2008**

Závěr

Tabulková část - viz web FADN CZ - Výstupy šetření FADN - Tabulky a soubory za rok 2008

Příloha č. 1

- 1. Metodické postupy EK při zpracování dat FADN**
  - 1.1. Standardní výstup FADN**
  - 1.2. Klasifikační systém zemědělských podniků EU**
  - 1.3. Systém vážení dat FADN**

Úvod

Kontaktní pracoviště FADN v Ústavu zemědělské ekonomiky a informací je určeno Ministerstvem zemědělství ČR provozovat v ČR tzv. Zemědělskou účetní datovou síť FADN, která od svého založení v roce 1965 nařízením Rady EHS č. 79/56, sehrává roli hlavního informačního zdroje Evropské komise o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků.

Výběrové šetření hospodářských výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství za rok 2008 v síti FADN zahrnuje 1677 podnikatelských subjektů. Hlavní část zpracovaných výsledků tohoto šetření je prezentovaná v předkládané publikaci, vydávané jako samostatná příloha „Zprávy o stavu zemědělství České republiky za rok 2008“. Účelem této publikace je poskytnout odborné a podnikatelské veřejnosti detailní údaje a výsledky tohoto šetření uspořádané z různých hledisek, umožňujících komparace hospodářských výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství v odlišných přírodních podmínkách, u podniků různé právní formy, velikosti a různého výrobního zaměření.

Zpráva za účetní rok 2008 je koncipována odlišně oproti předcházejícím letům. Těžiště zprávy představují výsledky šetření uspořádané podle metodiky tzv. Standardního výstupu FADN EU, to je ve formě v jaké jsou prezentovány oficiální výsledky zemědělských podniků sítě FADN za členské státy EU. V letošním roce dochází k podstatné změně ve zpracování publikovaných výsledků oproti předchozím rokům, která může vést i k dílčím nesrovnalostem při komparaci dat FADN za předchozí období. Podstatná část zprávy prezentuje výsledky šetření poprvé v podobě tzv. vážených dat, to znamená, že se nejedná o průměrné hodnoty výběrového souboru FADN, ale o hodnoty váženého průměru, který je zpracován oficiální procedurou EK pro vážení dat FADN.

Součástí zprávy je stručná analytická část obsahující souhrnné hodnocení prezentovaných výsledků šetření FADN.

Zpráva je k dispozici i v elektronické formě na Kontaktním pracovišti FADN ČR - ÚZEI a na internetové adrese: www.fadn.cz. Na této internetové stránce je také odkaz na nově vytvořenou interaktivní databázi FADN ČR, která umožňuje zadávání požadavků na výběry a agregace dat z různých hledisek.

1. Metodika zpracování publikace

Těžiště publikace představují výsledky šetření FADN publikované v tabulkové části publikace ve formě tzv. Standardního výstupu FADN EU. Standardní výstup FADN je soubor nejdůležitějších ukazatelů ze šetření FADN a je základním výstupem ze šetření FADN, který je veřejně publikován orgány EU.

Další zásadní metodický rámec pro prezentované údaje tvoří tzv. Klasifikace (typologie) zemědělských podniků EU, tj. třídění zemědělských podniků podle jejich výrobního zaměření a ekonomické velikosti. V tomto třídění jsou oficiální data FADN zpravidla zveřejňována.

Neméně významná je i metodika vážení dat uplatňovaná při zpracování dat FADN v orgánech EU a také v prezentovaných výsledcích.

Tyto tři hlavní metodické koncepty využívané EK je nutné znát pro správnou orientaci v prezentovaných údajích i pro přesnou interpretaci výsledků. Stručný popis těchto metodických postupů je uveden v příloze č.1 této publikace.

Pro výsledky uvedené v tabulkové části zprávy platí několik obecných charakteristik, které je nutné při práci s těmito daty brát v úvahu:

- s ohledem na srovnatelnost údajů jsou uváděny hodnoty především v podobě relativních ukazatelů přepočtených na jeden ha z.p.,
- v prezentovaných výsledcích, které jsou na 1 ha z.p. nejsou zahrnuty podniky bez zemědělské půdy,
- ze statistického hlediska je nutné uváděné hodnoty chápat jako průměrné hodnoty s kladným i záporným rozptylem hodnot kolem tohoto průměru.

Zpráva prezentuje v jednotlivých tabulkových částech výsledky šetření zpracované a uspořádané podle různých kritérií a hledisek umožňujících komparaci ekonomické výkonnosti zemědělských subjektů.

Tabulková část A - Souhrnné výsledky výběrového šetření

Obsahuje celkové výsledky šetření FADN především ve formě Standardního výstupu FADN. Základní členění publikovaných údajů je provedeno z hlediska právní formy podnikatelských subjektů, přičemž v této části publikace jsou prezentovány údaje i za předchozí rok a indexy meziročních změn.

Výsledky za zemědělské podniky jsou dále roztříděny podle různých kritérií v následujícím členění.

Roztřídění podle výrobního zaměření

Třídění podle výrobního zaměření je členěno podle typů podniků, které v ČR hrají nejdůležitější roli:

- Polní výroba
- Smíšená výroba
- Produkce mléka
- Chov skotu
- Chov prasat a drůbeže

Výsledky zpracované za podniky výrobního zaměření Chov prasat a drůbeže jsou prezentované v přepočtu na 1 podnik, nikoliv na 1 ha, neboť většina těchto podniků nemá zemědělskou půdu.

Roztřídění podle výrobních oblastí

- kukuřičná
- řepařská
- bramborářská
- bramborářsko-ovesná
- horská

Roztřídění podniků podle ekonomické velikosti

Vzhledem k menšímu počtu podniků byly pro účely této publikace vymezeny čtyři kategorie velikosti podniků:

- malá (třída ekonomické velikosti III-VI)
- střední (třída VII-VIII)
- velká (třída IX)
- největší (třída X)

Roztřídění podle méně příznivých oblastí (LFA)

Pro účely zpracování dat byly definovány tři kategorie oblastí, které odpovídají oficiální klasifikaci podniků z hlediska hospodaření v méně příznivých oblastech uplatňované v síti FADN:

- horská LFA (převažující část obhospodařované půdy v horské LFA)
- ostatní LFA (převažující část obhospodařované půdy v ostatních LFA a specifických LFA)
- mimo LFA (převažující část obhospodařované půdy mimo LFA)

Tabulková část B – Výsledky podniků podle výrobního zaměření a ekonomické velikosti

Výsledky zemědělských podniků jsou prezentovány ve formě Standardního výstupu FADN v členění podle ekonomické velikosti uvnitř jednotlivých typů výrobního zaměření. Toto třídění zemědělských subjektů, které koresponduje s oficiální formou publikování výsledků FADN v orgánech EU, poskytuje detailní pohled na ekonomické výsledky podniků různé velikosti a specializace.

Tabulková část C – Hospodářské výsledky právnických osob dle účetních výkazů ČR v regionálním členění

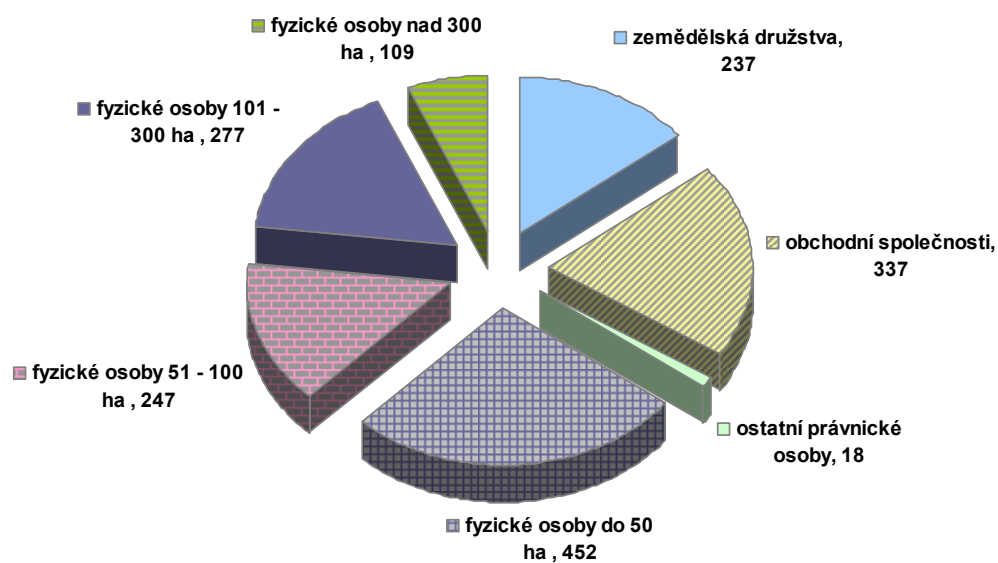
Šetření FADN v České republice zahrnuje u právnických osob ukazatele ročních účetních výkazů (Rozvaha a Výkaz zisků a ztrát). Tyto ukazatele poskytují pohled na ekonomické výsledky podniků právnických osob dle účetní legislativy ČR včetně nezemědělských aktivit a mají proto svoji vypovídací schopnost. Výsledky účetních výkazů PO jsou rovněž přepočteny na 1 ha z.p. a jsou prezentovány v členění podle krajů. Výsledky v této části publikace nejsou zpracovány systémem vážení dat a jedná se tudíž o prosté průměrné hodnoty výběrového souboru FADN.

2. Charakteristika výběrového souboru podniků FADN CZ za rok 2008

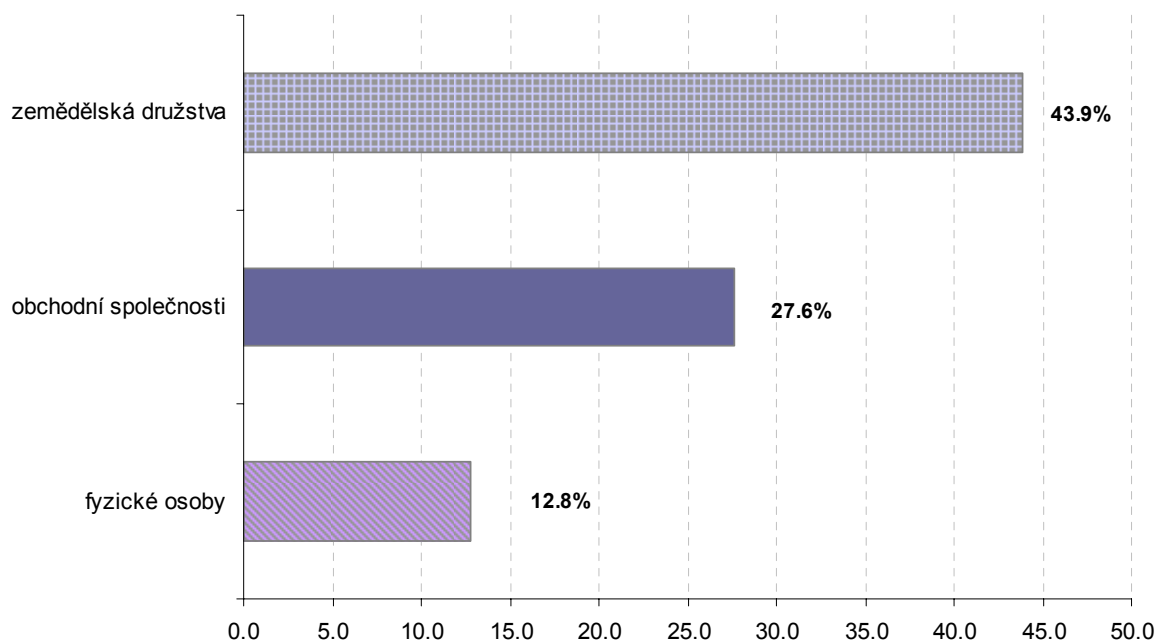
V šetření hospodářských výsledků v roce 2008 v síti FADN CZ bylo zahrnuto 1 677 podnikatelských subjektů, z toho 592 právnických osob a 1 085 fyzických osob. Celková výměra zemědělské půdy podniků v šetření je 967 515 ha, což představuje 27,17 % celkové obhospodařované zemědělské půdy ČR. V rámci skupiny právnických osob je v tomto souboru 237 zemědělských družstev se 43,88 % celkové výměry zemědělské půdy družstev a 337 obchodních společností s 27,58 % celkové výměry zemědělské půdy obchodních společností. Fyzické osoby jsou reprezentovány 452 subjekty ve velikosti do 50 ha z.p., 247 subjekty ve velikosti 51-100 ha, 277 subjekty ve velikosti 101-300 ha a 109 subjekty nad 300 ha, přičemž výměra výběrového souboru fyzických osob představuje 12,82 % jejich celkové výměry zemědělské půdy.

Skladbu souboru FADN CZ 2008 z hlediska počtu podniků znázorňuje graf č.1. V grafu č.2 je vyjádřen podíl výměry jednotlivých právních forem podnikatelských subjektů v síti FADN z celkové výměry obhospodařované půdy danou skupinou.

Graf 1: Struktura souboru FADN CZ v roce 2008

Graf 2: Podíl respondentů FADN CZ dle právní formy na celkové výměře zemědělské půdy ČR v roce 2008

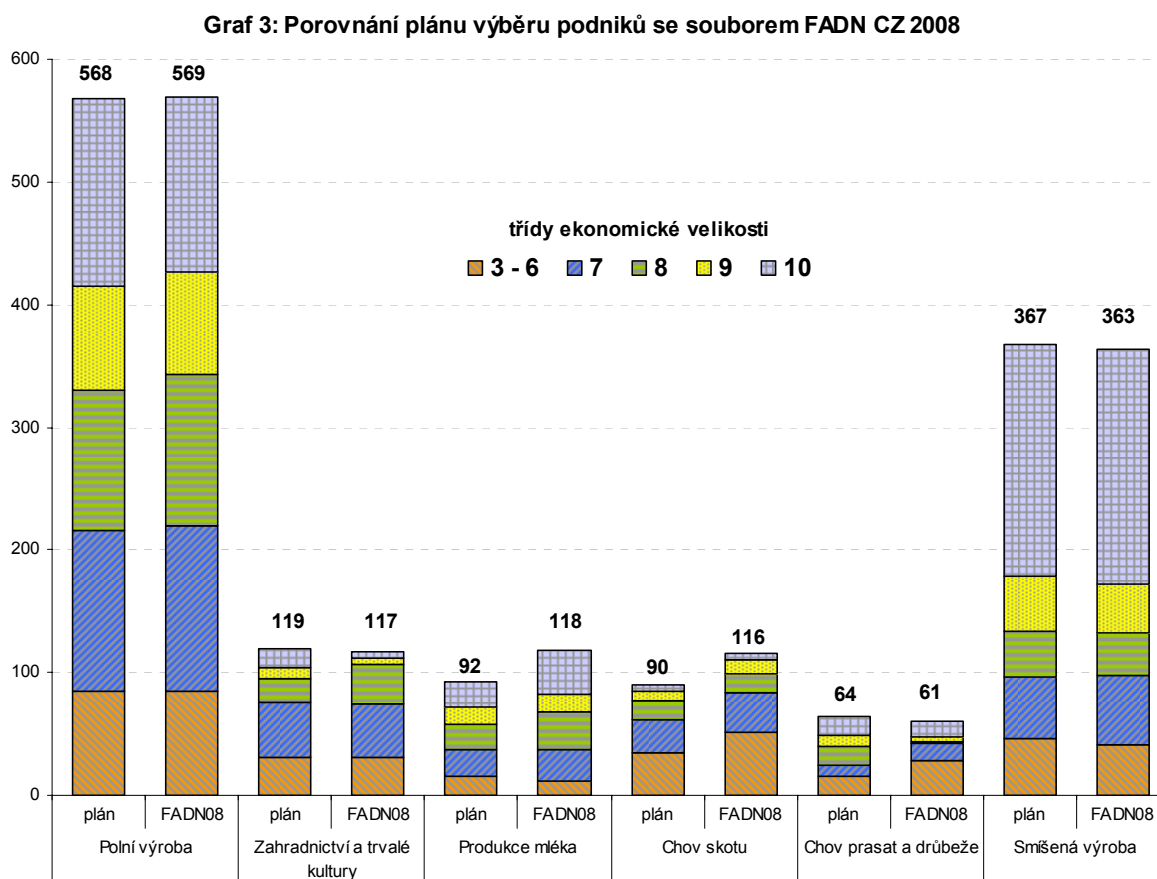

Zdroj: šetření FADN CZ

Celý soubor podniků FADN 2008 poskytuje základnu pro vytvoření oficiálního souboru FADN, který je předáván pracovišti DG Agri. V souladu s Nařízením Komise (EHS) č. 1859/82 o výběru vykazujících podniků pro stanovení příjmu zemědělských podniků je ČR povinna předat soubor minimálně 1 300 podniků ve skladbě tzv. plánu výběru podniků FADN, který je každoročně schvalován EK.

Za účetní rok 2008 bylo do databáze EU předáno z šetření FADN CZ 1 344 podniků. Výsledky prezentované v této zprávě za rok 2008 jsou zpracovány pouze z těchto údajů předaných Evropské komisi.

Strukturu oficiálního souboru FADN předávaného EK ve srovnání s plánem výběru znázorňuje následující graf.

Zdroj: šetření FADN CZ

3. Stručné hodnocení hospodářských výsledků zemědělských podniků v roce 2008

Údaje zemědělských podniků ČR za účetní rok 2008 na základě šetření FADN vykazují u právnických i fyzických osob výrazné zhoršení ekonomických výsledků podniků oproti mimořádně příznivému roku 2007.

Produkce

Základním projevem zhoršených ekonomických výsledků roku 2008 byl pokles celkové produkce, která se snížila u podniků PO o 6,3 % a u FO o 11 %, přestože rok 2008 byl z hlediska klimatických podmínek pro zemědělství příznivý. Potvrzuje to i meziroční zvýšení průměrného hektarového výnosu v síti FADN u pšenice ozimé (12 %), ječmene jarního (19 %) a dalších obilovin. Vyšší výnosy byly zaznamenány i u všech dalších zemědělsky významných plodin s výjimkou řepky (- 6,5 %).

Pokles produkce rostlinné výroby v rozsahu 4 % u PO a dokonce 14,1 % u FO byl způsobený dramatickým poklesem cen hlavních výrobků RV. Rozhodující byl především výrazný pokles cen obilovin v druhé polovině roku 2008. Průměrná celoroční cena pšenice ozimé poklesla v souboru FADN oproti předcházejícímu roku o 18 %. Pokles cen zemědělských výrobců (CZV) byl zaznamenán i u dalších obilovin, brambor (-28 %) a cukrovky (-10,8 %). Příznivý cenový vývoj byl zaznamenán u řepky, jejíž průměrná realizační cena vzrostla meziročně o 19 %.

Pokles produkce živočišné výroby byl dalším negativním projevem roku 2008 i přes růst užitkovosti především u mléka. Propad produkce byl markantní především u PO, kde dosáhl 11,9 %. I při relativní stabilitě cen živočišných výrobků, které se ještě v tomto roce především u mléka podařilo udržet na přijatelné výši 8,34 Kč/l, pokračovalo omezování produkce živočišné výroby snižováním stavů dojnic, skotu a prasat. V souboru FADN u PO dosáhl meziroční pokles dojnic 10,4 % a prasat dokonce 25,5 %.

Náklady

Výše vynaložených nákladů na produkci v roce 2008 je dalším indikátorem nepříznivého vývoje hospodářských výsledků tohoto roku. Při omezování rozměru živočišné produkce a nižší spotřebě krmiv, celkové náklady na ha z.p. zůstávají u PO v podstatě na výši roku 2007 u FO dokonce celkové náklady vzrostly o 2,5 % a náklady materiálu, služeb a energií vzrostly u FO o 3,5 %. Hlavním důvodem je růst cen některých významných složek materiálových nákladů, energií a služeb. Především u cen osiv, hnojiv, chemických ochranných prostředků a krmiv přesáhl meziroční růst cen těchto vstupů 10 %.

Úroveň odpisů zůstává bez výrazných meziročních změn. Pokles mzdových nákladů v přepočtu na 1 ha z.p. u PO je způsoben poklesem počtu pracovníků.

Poměrně významný je meziroční nárůst nájemného za pronájem půdy (pachtovného), který u FO činil 3,8 % a u PO 7,5 % a zvýšení nákladových úroků z úvěrů o 18,5 % u FO a 16,4 % u PO.

Nepříznivý vývoj cen vstupů v relaci k cenám produkce vedl k prohlubování vysoké nákladovosti zemědělské produkce v ČR.

Pracovníci

Meziroční pokles pracovníků u právnických osob o 11,6 %, má při své negativní podstatě z hlediska zaměstnanosti, pozitivní efekt ve zvyšování produktivity práce u právnických osob. Celkový objem produkce na jednoho přepočteného pracovníka (AWU) meziročně u PO vzrostl o 7,4 % na 1 093,5 tis. Kč/AWU. U FO vzhledem k poklesu hodnoty produkce tento ukazatel poklesl o 10,6 % na 928,2 tis. Kč. Mzdové náklady u PO v přepočtu na 1 AWU dosáhly 271,4 tis. Kč/AWU což představuje meziroční růst o 8,6 %.

Dotace a podpory

Nárůst provozních dotací, který v přepočtu na hektar činil u FO 15,8 % a PO 7,7 %, jen částečně kompenzuje negativní faktory působící v roce 2008. Provozní podpory dosáhly v roce 2008 v průměru u PO a FO vyrovnané úrovně kolem 8 300 Kč na ha z.p. Hlavním faktorem nárůstu podpor je zvýšení sazby jednotné platby na plochu (SAPS) o 281 Kč/ha a dále zavedení doplňkové přímé platby (Top-Up) na zemědělskou půdu. Pozoruhodný je významný růst podpor environmentálních dotací, které u FO i PO vzrostly o cca 35 %.

Přidaná hodnota a zemědělský důchod

Vzhledem k negativnímu vývoji produkčně nákladových vztahů dochází i při růstu provozních podpor k výraznému zhoršení důchodových ukazatelů, hrubé a čisté přidané hodnoty a důchodu ze zemědělské činnosti oproti roku 2007.

Hrubá přidaná hodnota přepočtená na 1 ha obhospodařované půdy, která vyjadřuje sumu celkové zemědělské produkce a provozních dotací po odečtu výrobní spotřeby a daní u FO poklesla o 13,8 % a u PO o 7,7 %. Významnější propad u FO, ke kterému dochází i přes vyšší nárůst provozních podpor, lze vysvětlit poměrně signifikantním rozdílem v realizačních cenách (CZV) výrobků RV a ŽV u fyzických osob ve srovnání s právnickými osobami, především v rostlinné výrobě a u mléka a také nižšími výnosy v rostlinné výrobě a nižší užitkovostí zejména u mléka.

Čistá přidaná hodnota na ha z.p. (hrubá přidaná hodnota po odečtu odpisů) je ukazatel, který charakterizuje mimo jiné zdroje na pokrytí externích faktorů práce, půdy a kapitálu. Tento ukazatel poklesl u FO dokonce o 18,4 % a u PO o 9,7 %.

Čistá přidaná hodnota na jednoho přepočteného pracovníka (ČPH/AWU) je významný indikátor hospodářského výsledku, který mimo jiné vyjadřuje potenciál tvorby důchodu (odměny) za práci. Nepřímo ho lze považovat za ukazatel produktivity práce, který je ovšem zásadním způsobem ovlivněn výší dotací a podpor. U FO dochází k meziročnímu poklesu tohoto ukazatele o 18,7 %. U PO vzhledem k výraznému úbytku počtu pracovníků došlo dokonce k jeho meziročnímu nárůstu o 2,1 %. Pozoruhodným výsledkem je prakticky totožná průměrná hodnota tohoto ukazatele u FO i PO cca 383 tis. Kč na AWU, což při stejné úrovni provozních podpor na ha indikuje v průměru stejnou produktivitu práce u FO i PO.

Důchod ze zemědělské činnosti na ha je konečný ekonomický ukazatel hospodářského výsledku u standardního výstupu EU, který se kalkuluje jako čistá přidaná hodnota snížená o náklady externích faktorů a navýšená o saldo investičních dotací a daní. U PO vyjadřuje tento ukazatel zisk (ztrátu) ze zemědělské produkce. U FO tento ukazatel kromě zisku zahrnuje i odměnu podnikatele a dalších neplacených pracovníků, kteří jsou u FO rozhodující složkou pracovních vstupů. U PO došlo k poklesu tohoto ukazatele o 38,2 % na úroveň 1 904 Kč/ha. U FO tento ukazatel poklesl o 23,3 % na 6 902 Kč/ha.

Při nápočtu provedeném z dat FADN na celé zemědělství dosáhly zemědělské podniky reprezentované sítí FADN hodnotu důchodu ze zemědělské činnosti 10 383 mil. Kč, což koresponduje se srovnatelným ukazatelem „zisku odvětví“ ze Souhrnného zemědělského účtu kvantifikovaného Českým statistickým úřadem.

Přestože hospodářský výsledek zemědělských podniků se v roce 2008 výrazně zhoršil oproti roku 2007 jedná se o třetí nejlepší ziskový hospodářský výsledek od vstupu České republiky do Evropské unie. Nutno však zdůraznit, že základním faktorem, který generuje pozitivní (plusové) hodnoty hospodářského výsledku zemědělských podniků ČR, jsou vyplacené provozní dotace a podpory, přičemž tato závislost na podporách se prohloubila i v roce 2008.

Pokles cen zemědělských produktů, růst cen vstupů do zemědělství, pokračující trend v omezování živočišné produkce a pokles zaměstnanosti v zemědělství jsou nejvýznamnějšími negativními projevy hospodaření zemědělských podniků v roce 2008.

Výsledky prezentované v tabulkové části zprávy poskytují řadu mnohem detailnějších pohledů na výsledky zemědělských podniků, z nichž jsou patrné poměrně významné rozdíly v ukazatelích hospodářského výsledku podniků různého výrobního zaměření, právní formy, různé velikosti a podniků hospodařících v různých podmínkách. Z následujících grafů je

možné provést srovnání základních ukazatelů podniků rozříděných podle kritérií použitých v tabulkové části.

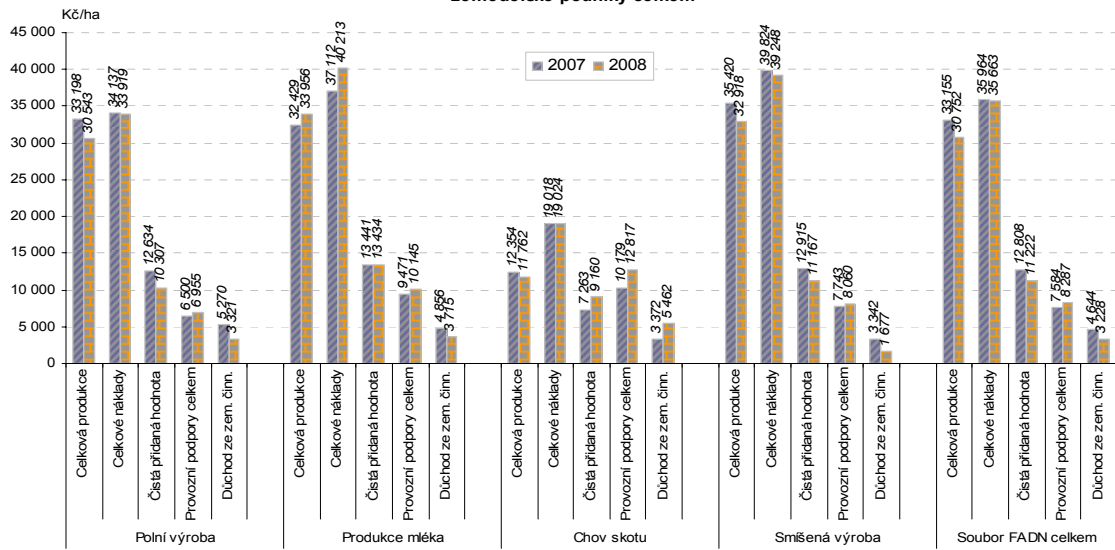
Účel a rozsah této zprávy neumožňují hlubší analýzu výsledků zemědělských podniků podle těchto kritérií. Datové podklady v tabulkové části však poskytují bohatou datovou základnu pro analytické pohledy na tyto výsledky. Hlubší analýzy prezentovaných dat budou zpracovány v dalších analýzách a výstupech našeho ústavu.

Závěr

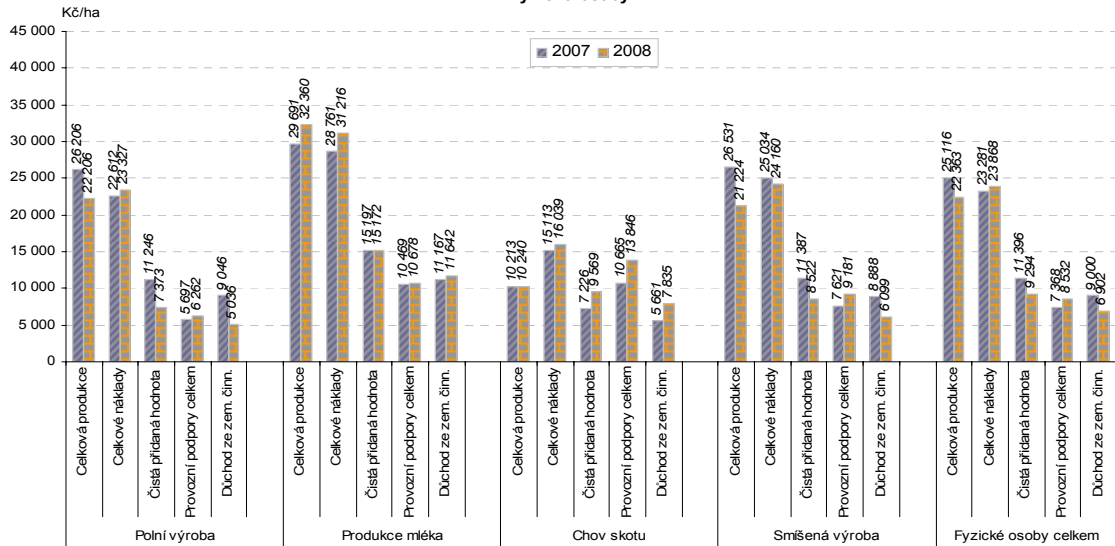
Výsledky šetření FADN byly ověřeny modelovým nápočtem výsledků tohoto souboru podniků na celkové výsledky odvětví zemědělství ČR, při němž byly dosaženy hodnoty základních ukazatelů (produkce, nákladů, ČPH, zemědělského důchodu) velmi blízké hodnotám Souhrnného zemědělského účtu za rok 2008 zpracovávaného Českým statistickým úřadem. Na základě těchto závěrů i dalších testů reprezentativnosti souboru podniků FADN lze považovat výsledky za účetní rok 2008 za reprezentativní.

Detailnější přístupy do databáze FADN CZ jsou možné prostřednictvím internetového portálu www.fadn.cz, nebo je možné kontaktovat Kontaktní pracoviště FADN ČR, např. emailem na adrese fadn@fadn.cz.

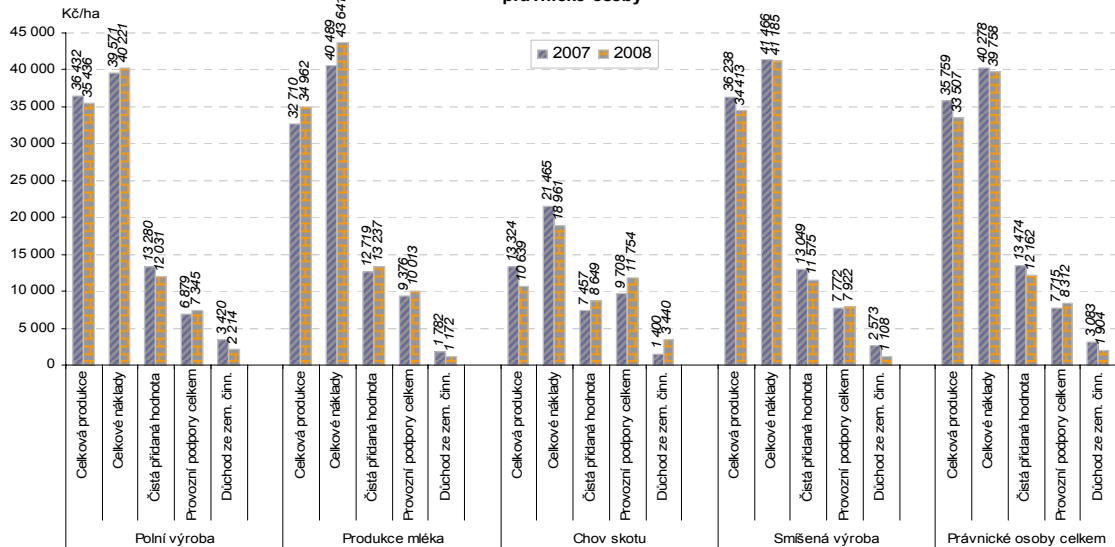
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle výrobního zaměření v Kč/ha;
zemědělské podniky celkem

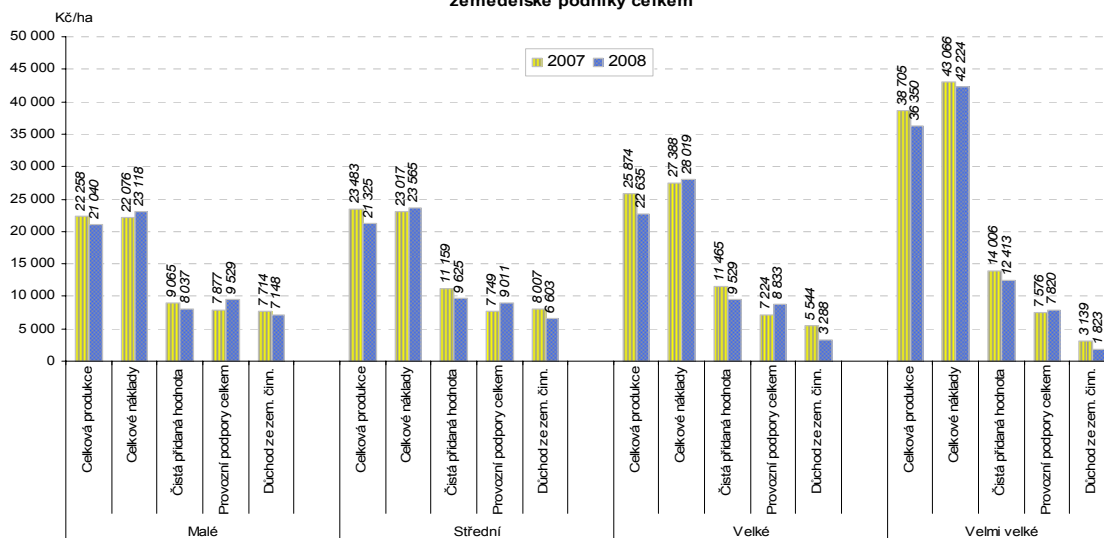
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle výrobního zaměření v Kč/ha;
fyzické osoby

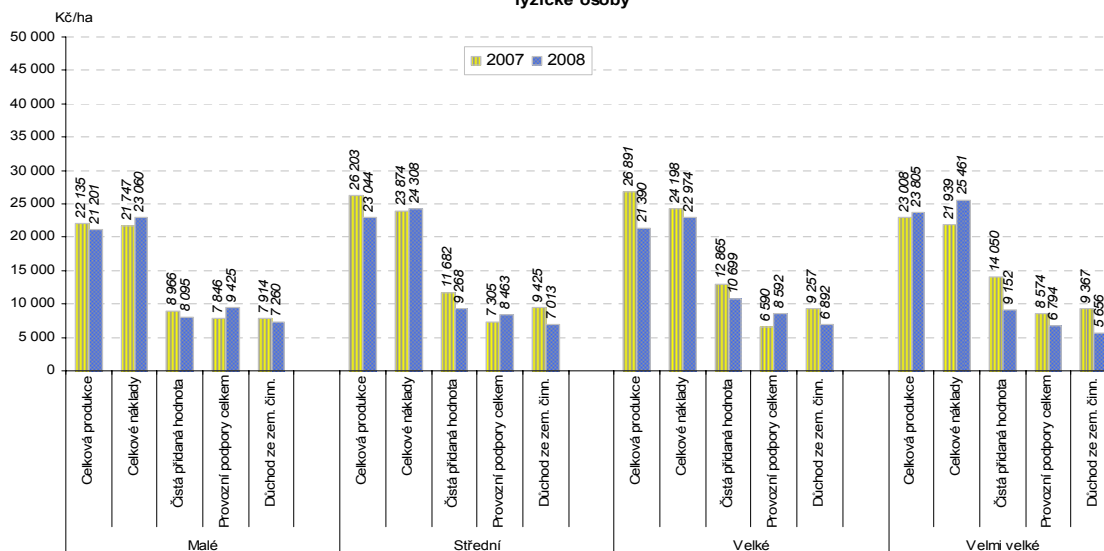
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle výrobního zaměření v Kč/ha;
právnícké osoby

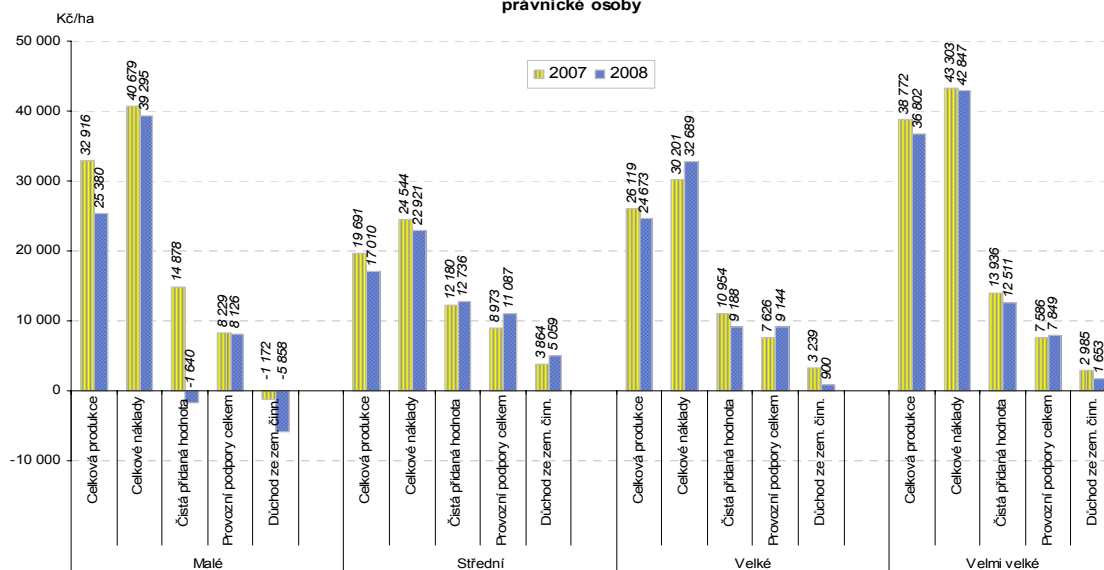
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle ekonomické velikosti v Kč/ha;
zemědělské podniky celkem

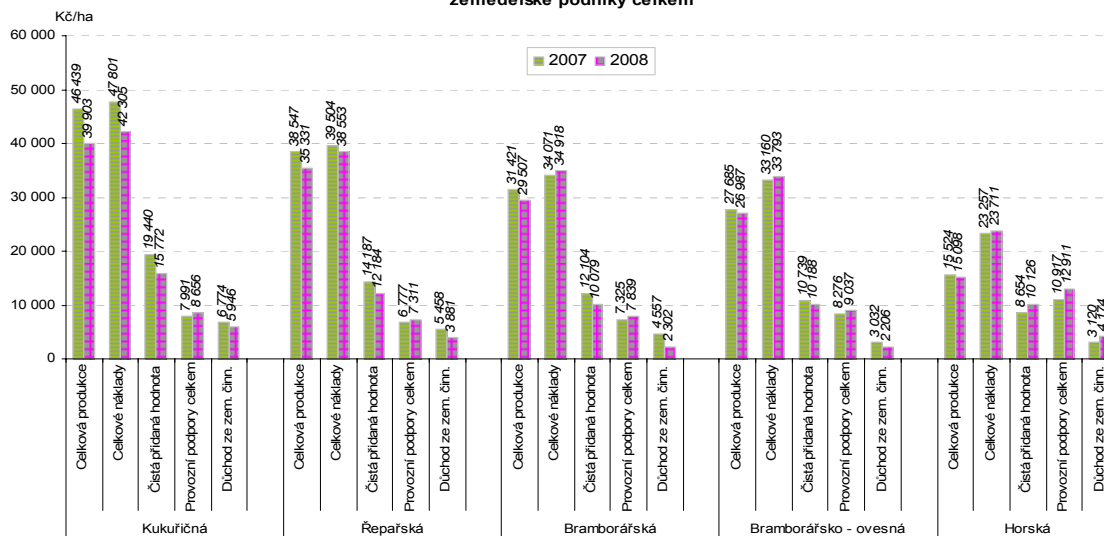
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle ekonomické velikosti v Kč/ha;
fyzické osoby

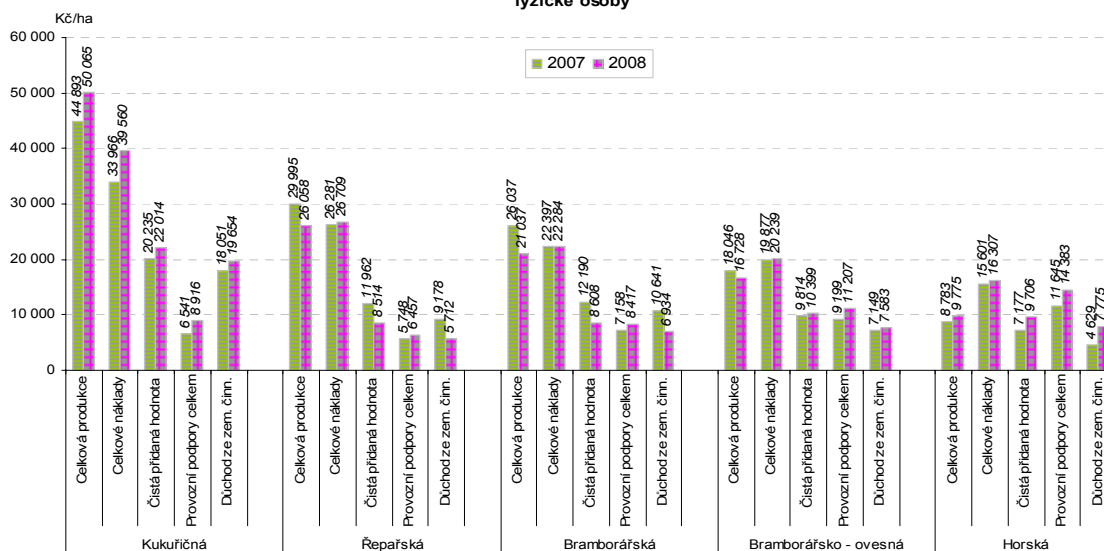
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle ekonomické velikosti v Kč/ha;
právnické osoby

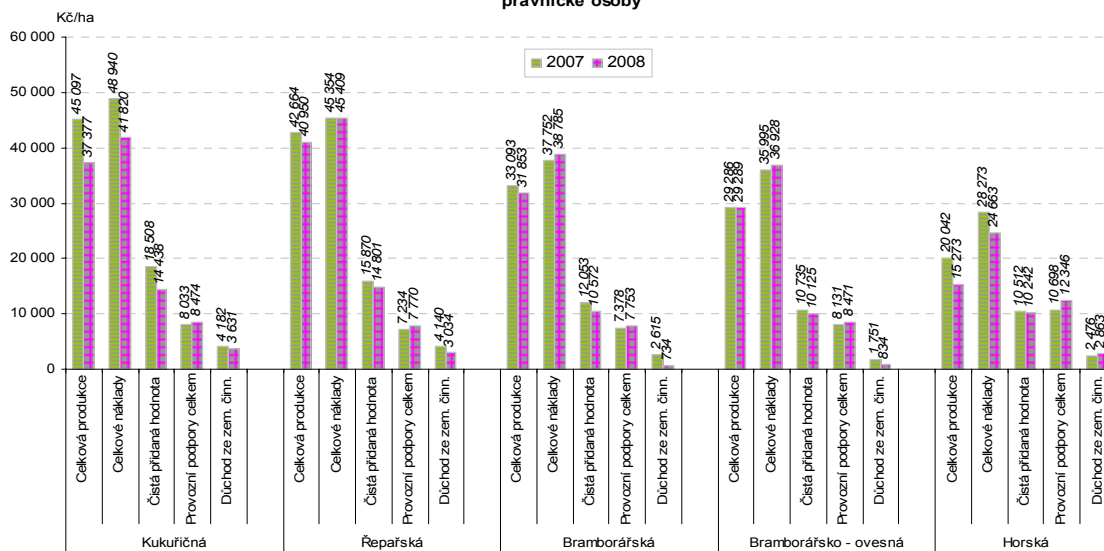
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle výrobních oblastí v Kč/ha;
zemědělské podniky celkem

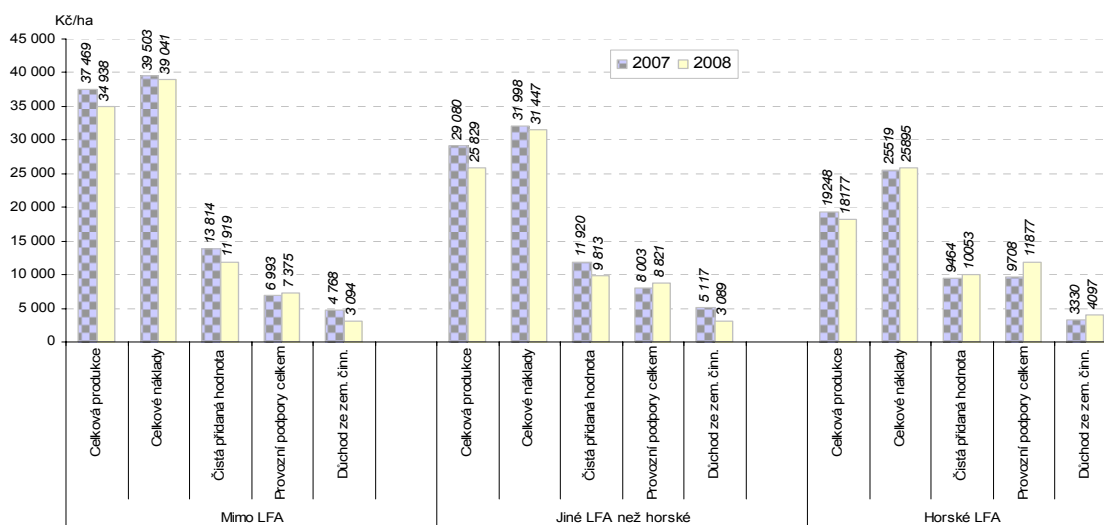
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle výrobních oblastí v Kč/ha;
fyzické osoby

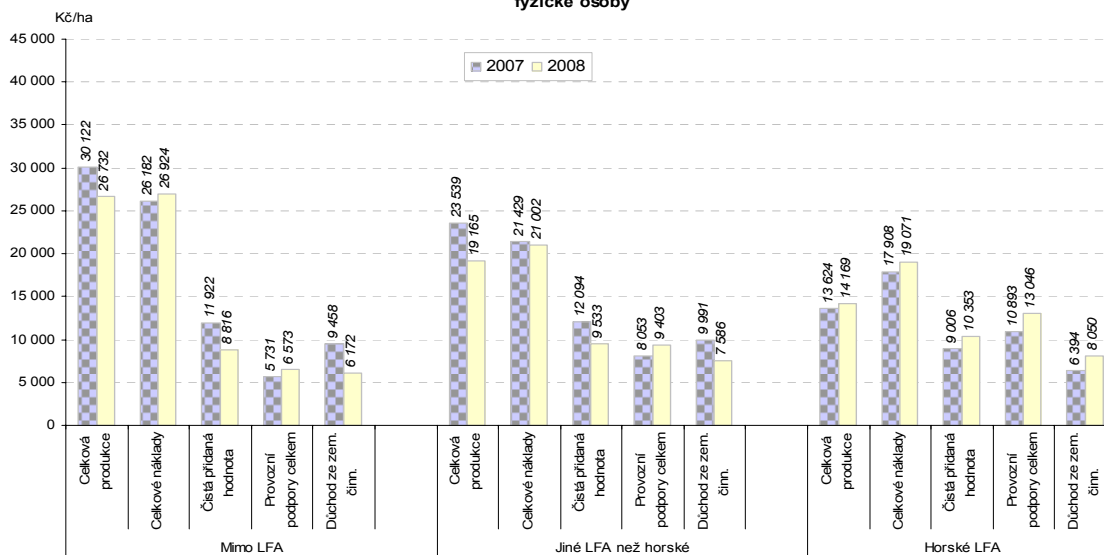
Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle výrobních oblastí v Kč/ha;
právnícké osoby

**Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle oblastí LFA v Kč/ha;
zemědělské podniky celkem**

**Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle oblastí LFA v Kč/ha;
fyzické osoby**

**Ukazatele hospodářského výsledku za rok 2007 a 2008 dle oblastí LFA v Kč/ha;
právníkové osoby**

